

și specificului actual al bibliotecilor; legislația de bibliotecă trebuie armonizată cu tendințele europene și internaționale, având la bază cadrul internațional specific de bibliotecă.

Bibliografie:

1. Stoica, Ion. *Legislația bibliotecilor și exigențele sistemismului* // Biblioteca. – 2001. – Nr. 2. – P. 38-39.
2. Vitiello, Giuseppe. *The four core issues of the "Guidelines on Library Legislation and Policy in Europe"*. – P. 35-37 // Library Legislation in Europe: Discussion Papers and Country Reports / ed. Christiane Bohrer; Council of Europe, Strasbourg;

Goethe-Institute, Munich. – Bad Honeff: BOCK-HERCHEN Verlag, 2000. – 77 p.

3. Nagrashi, Mohammad. *Biblioteca universitară în contextul legislației bibliotecare în vigoare* // Magazin bibliologic. – 1999. – Nr. 4. – P.18-20.
4. Petursdottir, Kristin. *Library Legislation in Iceland* // Scandinavian Public Library Quaterly. – Vol. 17, Nr. 4. – 1984. – P. 100-102.
5. Heie, Bjorg. *Public Library Legislation in Norway* // Scandinavian Public Library Quaterly. – Vol. 17, Nr. 4. – 1984. – P. 103-106.
6. Afanasiev, M.D. *Kproektu Zakona Rossiiskoi Federatsii o bibliotekah* // NTB. – 1992. – Nr. 8. – P. 27-30.
7. Bagrova, I. *O reforme pravovyyh osnov biblioteci-nogo dela* // NTB. – 1990. – Nr. 5. – P. 3-8.

ÎMPRUMUTUL DE CĂRȚI LA DOMICILIU ÎN CADRUL BIBLIOTECILOR. REGLEMENTĂRI JURIDICE ACTUALE

*Ecaterina ERJIU,
magistru în Drept,
lector la Facultatea de Drept, USM*

Cadrul normativ actual al Republicii Moldova prezintă reglementări foarte sumare privind activitatea bibliotecilor și serviciile oferite de acestea.

Norme juridice aplicabile pot fi găsite în diverse acte normative, fapt care face dificilă cunoașterea elementului juridic al activității bibliotecilor și, respectiv, scade eficiența acesteia.

Scopul prezentului studiu este a determina cadrul juridic legal al prestării serviciului de împrumut al cărților la domiciliu.

Practica actuală a împrumutului de documente la domiciliu, de cele mai multe ori, presupune reținerea actului de identitate a beneficiarului cu scopul asigurării restituirii de către acesta a documentelor transmise în termen și în starea fizică în care le-a primit.

Reținerea actelor de identitate incumbă riscuri importante. De exemplu, în cazul în care actul de identitate va fi pierdut, biblioteca va fi obligată la restituirea costului acestuia și la recuperarea prejudiciilor cauzate prin pierderea lui. În cazul în care actul de identitate este distrus sau folosit în scopuri ilegale, persoanele care erau responsabile de păstrarea lui pot fi trase la răspundere.

Deși practica reținerii actului de identitate este una eficientă întru asigurarea îndeplinirii obligației de înapoiere a documentului transmis în folosință către beneficiari, această practică contravine mai multor prevederi legale.

În primul rând, reținerea drept gaj a actelor din sistemul național de pașapoarte (aici se include și buletinul de identitate)

constituie o încălcare a Legii nr. 273 din 09.11.1994 privind actele de identitate din sistemul național de pașapoarte¹.

În *al doilea rând*, reținerea drept gaj a buletinului de identitate² constituie o încălcare a Codului cu privire la Contravențiunile Administrative și persoana care se face responsabilă de o asemenea contravenție poate fi atrasă la răspundere administrativă.

În *al treilea rând*, aceleași acțiuni dacă se săvârșesc cu intenția de a limita libertatea persoanei, poate fi pedepsită penal, în baza articolului 360 alin. (2) Cod Penal al Republicii Moldova³.

Și totuși, care este soluția?

Legislația civilă și procesual-civilă a Republicii Moldova oferă mecanisme legale capabile să permită prestarea serviciului de împrumut la domiciliu într-un mod ce prezintă riscuri legale.

Astfel, primul mecanism este încheierea unui contract de comodat cu beneficiarul bibliotecii.

Contractul de comodat este reglementat de Codul Civil (art. 859-866). Menționăm că Codul Civil prevede mai multe contracte care ar putea fi aplicate pentru reglementarea relațiilor ce țin de împrumutul de documente între bibliotecă și beneficiari. Astfel, potențial ar putea fi aplicată locațiunea (art. 857-910 Cod Civil). Totuși, în virtutea faptului că contractul de locațiune este un contract oneros (presupune achitarea unei plăți de către beneficiarul care obține bunul în folosință) și se aplică ca regulă în scopul stabilirii unor legături economice între persoanele care îl încheie, cea mai oportună formă juridică pentru prestarea serviciului de împrumut la domiciliu este comodatul.

Trebuie să menționăm că folosirea termenului „contract de împrumut” pentru a desemna acțiunea de transmitere a documentelor bibliotecii în folosință tempora-

ră beneficiarilor nu este corect din punctul de vedere al legislației civile. Legislația civilă (art. 867-874 Cod Civil) prin „contract de împrumut” desemnează convenția civilă în baza căreia împrumutătorul transmite împrumutatului bani sau alte bunuri fungibile (bunuri care pot fi înlocuite cu alte bunuri de același fel sau natură), iar acesta se obligă să restituie banii în aceeași sumă sau bunuri de același gen, de aceeași calitate sau cantitate, la expirarea termenului pentru care i-au fost date. Spre deosebire de comodat, în contractul de împrumut împrumutatul obține dreptul de proprietate asupra bunului care i-a fost dat, fiind în drept să dispună de el după bunul său plac. Specificul bunurilor transmise de către bibliotecă beneficiarilor nu permite transmiterea dreptului de proprietate asupra lor, deoarece documentele din fondurile bibliotecilor prezintă o valoare aparte pentru societate. În cadrul comodatului beneficiarul va fi obligat să restituie același bun (individualizat: autor, ediție, locul publicării, redacție etc.) pe care l-a luat, iar la contractul de împrumut, împrumutatul poate întoarce alte bunuri, similare aceluia împrumutat.

Trebuie să menționăm că unele instituții percep taxe pentru serviciile de împrumut la domiciliu pentru perioada de timp în care biblioteca nu funcționează pentru cititori (ex. Biblioteca Națională). Legalitatea acestui tip de serviciu este reflectată în Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea nomenclatoarelor serviciilor cu plată prestate de către Ministerul Culturii și Turismului și instituțiile subordonate nr. 1311 din 12.12.2005⁴. Cu toate acestea, menționăm că documentele internaționale aprobate de către asociațiile bibliotecare, cum ar fi, de exemplu, *Manifestul UNESCO pentru biblioteci publice*, optează pentru gratuitatea serviciilor prestate de către biblioteci.

Comodatul este un contract în baza căruia comodantul (în cazul nostru biblio-

teca) dă cu titlu gratuit un bun în folosință comodatarului (în cazul nostru beneficiarului), acesta din urmă obligându-se să restituie bunul la expirarea termenului pentru care acesta i-a fost dat.

La încheierea contractului de comodat dintre bibliotecă și beneficiar trebuie să se ia în considerație următoarele:

1. Contractul se va încheia în scris.
2. Contractul va avea o anexă cu date detaliate de identificare a beneficiarului. S-ar recomanda să se anexeze la contract copia buletinului de identitate al beneficiarului și a carnetului de student.
3. Contractul se poate încheia pentru o perioadă determinată (fixă) sau nedeterminată (nelimitată). S-ar recomanda ca în cazul prestării serviciului de împrumut la domiciliu durata contractului să fie un an academic, sau să nu depășească termenul studiilor persoanei la instituția de învățământ. Dacă beneficiarul face parte din altă categorie decât studenții, atunci contractul va indica expres un termen pentru astfel de beneficiari, la decizia bibliotecii.
4. Contractul poate prevedea și achitarea uzurii documentului de către beneficiar. Modul de calcul al uzurii, suma percepută pentru uzură și modul de achitare trebuie să fie prevăzut expres de către contract.
5. Contractul va avea o anexă – parte integrantă a sa, în care se va ține evidența documentelor transmise în folosință beneficiarului și a celor returnate de către acesta. Fiecare transmitere/returnare va fi confirmată prin semnătura beneficiarului și a reprezentantului bibliotecii.
6. Contractul de comodat nu transmite beneficiarului dreptul de proprietate asupra documentelor transmise, ci doar dreptul de folosință asupra acestora. Biblioteca este în drept să stabilească un set de reguli de utilizare de către comodatar a documentelor, inclusiv să interzică transmiterea lor terților, deteriorarea, multiplicarea etc.
7. Comodantul (biblioteca) poate solicita restituirea imediată a documentului și plata prejudiciului cauzat în cazul în care comodatarul (beneficiarul) nu își onorează obligațiile ce țin de păstrarea, îngrijirea sau folosirea documentului obținut în folosință.
8. În cazul în care documentul de bibliotecă obținut în folosință de către beneficiar în baza contractului de comodat piere fortuit (dintr-o cauză ce nu poate fi imputată beneficiarului), acesta va purta răspundere, dacă nu va putea demonstra că pierrea ar fi survenit chiar și dacă el și-ar fi îndeplinit obligațiile de păstrare și conservare a bunului (documentului).
9. În cazul în care beneficiarul nu restituie documentele transmise spre folosință în termenul prevăzut de contract, acesta poate fi obligat la reparația prejudiciului cauzat prin restituirea tardivă a bunului (documentului) primit. Astfel, biblioteca poate percepe o penalitate pentru restituirea documentelor peste termenul stabilit. Suma penalității, modul de calculare și modul de achitare va trebui să fie stabilită expres în contract.
10. Beneficiarul nu poate restitui echivalentul în bani al documentului sau un alt bun în locul documentului care i-a fost dat în folosință. Numai în cazul în care documentul a fost deteriorat sau pierdut din vina lui, beneficiarul va fi obligat să restituie un document identic celui pierdut sau deteriorat.

11. Contractul va prevedea că în cazul în care beneficiarul nu returnează documentele o anumită perioadă (aceasta va fi indicată expres), biblioteca se poate adresa în instanța de judecată pentru a recupera documentele transmise în folosință și prejudiciul cauzat.
12. Biblioteca poate desface contractul de comodat dacă:
  - a) Beneficiarul folosește documentele într-un mod contrar modului de folosire a acestora. De ex.: le dă în folosință terților, supune documentele unui pericol mare drept urmare a lipsei de prudență;
  - b) Beneficiarul a decedat;
  - c) În virtutea unor circumstanțe neprevăzute, dacă biblioteca însăși are nevoie de acel document.

Ce se întâmplă dacă beneficiarul nu restituie documentele ce i-au fost transmise în baza contractului de comodat?

Metoda juridică de rezolvare a unei asemenea situații este prevăzută de legislația procesual-civilă.

Totuși, înainte de a descrie mecanismul juridic de acționare într-o asemenea situație, trebuie să menționăm că acest contract este unul care a fost instituit pentru a reglementa relațiile dintre persoane, între care există o încredere incontestabilă. Așadar, nu este interzis ca biblioteca să stabilească care sunt criteriile ce conferă beneficiarilor suficiente credențiale încât aceștia să poată semna un contract de comodat cu biblioteca. Criterii la stabilirea încrederii în beneficiar ar putea fi, în opinia noastră, durata deținerii calității de beneficiar de către respectiva persoană, precum și modul în care persoana s-a manifestat în calitate de beneficiar.

Este recomandabil ca până la înaintarea acțiunii în judecată, biblioteca să

întreprindă măsuri pentru recuperarea documentelor transmise în folosință beneficiarului. Astfel, contractul ar putea să prevadă modalitatea extrajudiciară de soluționare a litigiului. Biblioteca trebuie să întreprindă toate măsurile pentru a-l determina pe beneficiar să returneze documentele primite.

Revenind la modalitatea de recuperare a documentelor transmise către beneficiar sau a valorii acestora, în cazul când beneficiarul refuză să își onoreze obligația de bună voie, considerăm cel mai oportun recursul la procedura judiciară simplificată – procedura ordonanțială.

Această procedură este o modalitate de examinare a unor litigii în care obiectul litigiului este cert și rezultă din niște raporturi juridice clar stabilite (în cazul nostru, contractul dintre bibliotecă și beneficiar).

Procedura ordonanțială este reglementată de art. 344-354 ale Codului de Procedură Civilă.

Astfel, în cazul în care beneficiarul nu restituie cărțile luate de la bibliotecă, reprezentantul bibliotecii va depune la instanța în raza căreia se află biblioteca, în baza art. 39 (7) CPC (întrucât este o acțiune de revendicare a bunurilor), o cerere prin care va solicita emiterea unei ordonanțe judecătorești în vederea revendicării bunurilor (documentelor) transmise către beneficiar. Aici ar putea apărea o întrebare: după câte zile de întârziere poate biblioteca acționa în judecată beneficiarul care nu restituie documentele ce i-au fost transmise? Legislația nu prevede expres un termen special pentru situația pusă în discuție, de aceea se vor aplica termenele generale prevăzute de lege, și anume termenul de trei ani care începe să curgă din momentul când biblioteca a aflat sau trebuia să afle că i-au fost încălcate drepturile⁵. Adică, după trei ani din momentul când s-a constatat că beneficiarul nu va restitui documentele, biblioteca poate să îl acționeze în judecată pentru a le re-

vendica. Este recomandabil, ca biblioteca înainte de înaintarea acțiunii în judecată, să întreprindă acțiuni pentru a recupera documentele de la beneficiar.

La cererea care se depune în judecată se vor anexa documentele ce adevăresc temeinicia pretenției – acestea vor fi contractul și anexele sale. Depunerea cererii implică achitarea taxei de stat, care pentru persoanele juridice constituie suma de 3 % din valoarea litigiului, dar nu mai puțin de 270 de lei (în baza art. 3 al Legii nr. 1216 din 03.12.1992 cu privire la taxa de stat).⁶ În cazul în care cererea este admisă spre examinare, judecătorul o va examina fără citarea părților și, dacă o va găsi întemeiată, va emite ordonanța timp de cinci zile de la momentul depunerii cererii. După ce este emisă ordonanța, o copie de pe ea este remisă debitorului și acesta are la dispoziție 10 zile din momentul primirii ei pentru a o contesta. Dacă debitorul nu își prezintă obiecțiile sau este de acord cu ordonanța, atunci creditorului i se eliberează un al doilea exemplar al ordonanței, care este executoriu.

Trebuie să menționăm că încălcarea regulilor de folosire a fondului de cărți se pedepsește administrativ în baza prevederilor art. 92² al Codului cu privire la Contravențiile Administrative.⁷

La fel, în anumite cazuri, nerestituirea cărților luate în folosință ar putea constitui și infracțiune în cazul când sunt întrunite toate elementele constitutive.⁸

Note:

Articolul 9. Răspunderea pentru încălcarea prezentei legi

(1) Se consideră încălcare a prezentei legi:

- a) transmiterea către altă persoană a pașaportului sau a altui act de identitate ori a unei părți a acestuia în scopul comiterii de acțiuni ilegale;
- b) sustragerea, distrugerea, deteriorarea sau dosirea actelor de identitate; (...)

² Extras din Codul cu privire la Contravențiile Administrative (29.03.1985)

Articolul 190. Ridicarea ilegală a pașapoartelor și luarea lor în gaj

Ridicarea ilegală de către persoanele cu funcții de răspundere a pașapoartelor de la cetățeni, precum și luarea de către ele a pașapoartelor în gaj, – atrage după sine un avertisment sau aplicarea unei amenzi în mărime de până la cinci unități convenționale.

[Sanctiunea art. 190 modificată prin Legea nr. 1295-XII din 23.02.93]

³ **Articolul 360.** Luarea, sustragerea, tănuirea, degradarea sau distrugerea documentelor, imprimatelor, ștampilelor sau sigiliilor

⁴ Monitorul Oficial al R. Moldova, nr. 172-175/1423 din 23.12.2005

⁵ Art. 267, 272 Codul Civil al Republicii Moldova.

⁶ În principiu, acțiunile depuse de către bibliotecă în scopul revindicării documentelor de la beneficiari ar trebui să fie scutite de plata taxei de stat. Totuși, legea este echivocă în acest caz, deoarece nu există o prevedere directă a legii care ar elibera reclamantul de la plata taxei de stat în asemenea cazuri, iar prevederea art. 85 (1) pct. f) poate fi aplicată situației noastre prin interpretarea extensivă a normei date.

⁷ Extras din Codul cu privire la Contravențiile Administrative (29.03.1985):

Articolul 92¹. Încălcarea legislației cu privire la biblioteci

Încălcarea modului de predare Bibliotecii Naționale și altor centre biblioteconomice a exemplarelor Depozitului Legal pentru controlul bibliografic național și evidența statistică – atrage după sine aplicarea unei amenzi persoanelor cu funcții de răspundere în mărime de la douăzeci și cinci la cincizeci de unități convenționale.

Distrugerea sau deteriorarea fondului bibliotecii – atrage după sine aplicarea unei amenzi cetățenilor în mărime de la cincisprezece la douăzeci și cinci de unități convenționale.

[Art. 92¹ introdus prin Legea nr. 1583-XIII din 27.02.98]

⁸ De exemplu, fapta ar putea fi încadrată juridic ca escrocherie.